

PREJELI SMO

O Klandru in Mevlji

Dušan Mevlja je konec lanskega julija bralcem TV-15 osvežil spomin na Klandra, znanega »junaka« iz Partljičevih Ščuk. Prav zaradi Klandra je pred leti pri nas nekoliko šumelo. Nekateri so Partljiču, avtorju Ščuk, očitali, da njegov Klander škoduje ugledu nekdanjih borcev. Klander je namreč alkoholik in ob neki priliki si kot bivši partizan skuša pridobiti manjšo gmotno korist, kar seveda ni nič posebnega. Po vojni so isto delali nešteti ljudje, večinoma moralno upravičeno, nekateri pa neupravičeno. Marsikomu je že majhna usluga, izkazana partizanom, po vojni prinesla znatno korist, zlasti če je bil dovolj okreten in morda tudi nekoliko nesramen. Marsikdo pa si je dodatno »priboril« celo borčevski status, in to z lažmi in lažnimi pričami.

V primerjavi s takimi tipi je Partljičev Klander (kljub ravsu okoli neke nagrade) moralno čist, in ker slednjič uspešno premaga tudi svoj alkoholizem, je bil večini gledaliških in televizijskih gledalcev človeško simpatičen. Kot tak pa ni škodoval ugledu bivših borcev. Sicer pa tudi ni razumljivo, zakaj naj bi javnost vse bivše partizane presojala samo po nekem Klandru, ne pa po tisočeriš še živečih borcih NOB. Teh je v Sloveniji (vštevši preživele aktiviste in logoraše) zdaj še okoli 110.000.

Tisti, ki so ob televizijski uprizoritvi Ščuk Partljiča politično grajali, so bili v resnici nejevoljni le zato, ker njegov Klander ni junak, ampak le navaden mali človek iz mesa in krvi. Oni, častiteljneži, pa bi radi videli, da bi v naših sodobnih dramah in komedijah (skupaj z drugimi osebami) nastopali samo zares vzorni bivši borci, samo takšni brez sleherne komične, a kaj šele negativne poteze.

Družbenega ugleda bivših borcev bi takšni vzorni junaki sicer ne mogli zares občutno (še bolj) zvišati, bi pa vendar nekaterim prijali. Žal pa tisto, kar prija nekaterim, ni zmeraj tudi družbeno koristno. Pri nas so se npr. zaradi slavne preteklosti (in njenih nosilcev) neredko zanemarjali interesi sedanosti in prihodnosti. Pri izbiri ljudi za odgovornejše službe so politična merila pogosto prevladovala nad vsemi drugimi. In kakor se zdaj priznava, je tudi to eden izmed razlogov za naše sedanje težave. Kriza, katero doživljamo, je marsikaj postavila na pravo mesto, in spričo mnogih resničnih problemov nas zgolj namišljeni zdaj ne zanimajo več.

Dušan Mevlja pa kakor da ne živi s časom. Kot že rečeno, se je lani julija v tedniku TV-15 spet lotil Klandra, in to celo brez povoda, saj so od televizijskih Ščuk minila že štiri leta. Stari očitki zaradi Klandra so medtem izpuhteli v nič in tistim, ki so jih izrekli, je nedvomno že dolgo jasno, da je bil njihov vik odveč.

Dušan Mevlja, star Partljičev nasprotnik, pa ne misli tako. In zato je tudi sklenil, da bralcem borčevskega tednika osveži spomin na neki Partljičev »greh«. V svojem spisu »O negativnih junakih v literaturi NOB« je v resnici spregovoril samo o Partljiču in njegovem Klandru in se hkrati hvaležno spomnil tistih, ki so pred štirimi leti »užigali« po tej Partljičevi

»kreaturi«. Manj poučenim pa je Mevlja tudi pojasnil, da je v resnici najzaslužnejši on sam, saj je Klandra kritiziral že davno prej, preden mu je kdorkoli pritegnil. Že leta 1975, ko so Partljičeve gledališke Ščuke vsi hvalili, je on protestiral zoper Klandra in svojo takratno odklonilno kritiko, kakor sam pove, objavil v treh listih.

Čeprav Klander nič ne škoduje ugledu bivših borcev, pa je vendar res, da nekemu kultu tudi nič ne koristi. Ta Klandrova »hiba« pa očitno ni edini vzrok za Mevljeve nastope proti Partljiču. Zmeraj bolj je namreč jasno, da Dušana Mevljo grize predvsem zavist, zakaj čim vidnejši so Partljičevi uspehi, bolj se zaganja vanj. Vendar to ne sodi v ta zapis. Ostanimo pri Klandru.

Klander je svojčas predvsem s svojim pitjem sprožil nekaj javne graje, toda Mevljo je še bolj kakor pitje »užalilo« to, da si Klander v imenu svoje (sicer kratke) partizanščine skuša pridobiti neko gmotno korist. Zamika ga namreč neka nagrada in da bi jo res dobil, se nad sokandidati želi uveljaviti predvsem s tem, da je bivši partizan. Za Mevljo pa je takšen zaplet neverjeten in nemogoč, zakaj po njegovem so bivši partizani »preveč ponosni«, da bi se s soljudmi pulili za svojo osebno korist in se s tem »poniževali« . . .

Še bolj čudna in sploh nepojmljiva pa je Mevljeva opazka ob nekem prizoru, ki je bil dodatno vtkan v televizijsko uprizoritev Ščuk: Ko nekega dne (veliko let po vojni!!) vinjeni in v partizana preoblečeni Klander blodi po gozdu, naleti na gručo otrok, in ti se čudnega oboroženca seveda ustrašijo. In prav ta otroški strah Mevlja zlorabi za takšne »ugotovitev«: »Če je doseganja slovenska literatura res poveljevala partizane in jih slikala zgolj kot junake, je šel Partljič v drugo skrajnost: ustvaril je partizana, ki se ga bojijo otroci in bežijo pred njim . . . Iz legendarnih junakov so partizani zdaj nenadoma postali strašila, ki se jih otroci bojijo.«

Težko je molčati ob tako čudnih, krivičnih in zlonamernih očitkih, pa najsi letijo na kogarkoli. Ker pa mi je tednik TV-15 od 28. julija prišel v roke z enomesečno zamudo, se nisem javno oglasil. Zadržalo pa me je tudi to, da zaradi neke slabe izkušnje nisem bil čisto prepričan, da bi isti tednik res zanesljivo objavil moj ugovor. Sem pa takrat Dušanu Mevlji poslal pismo s prijateljskim opozorilom, da mu takšni nastopi proti Partljiču niso v čast.

Tri mesece kasneje, sredi novembra 1983, se je Mevlja oglasil v Delu. In glej, spet se je spravil nad Partljičeve Ščuke, čeprav ne politično. Dovolil si je neko terminološko dlakocepstvo in zapisal več takih očitkov, ki spominjajo na pranje spodnjega perila. Teden kasneje je bil Mevlja v Delu deležen treh pikrih odmevov, eden je bil moj. V soboto 10. decembra pa je bil v Delu natisnjen Mevljev odgovor trem kritikom, odgovor s primesmi sprenevedanja in samohvale. In s tem se je zadeva končala. Moje dodatne replike Delo namreč ni objavilo, glasila pa se je takole:

»Tudi Mevlja se še spominja, da so Partljičeve Ščuke šele v svoji televizijski priredbi dvignile nekaj političnega prahu, ne pa že poprej. Med milijonskim televizijskim občinstvom se neizogibno najde tudi nekaj takih ljudi, ki so abnormalno občutljivi za partizansko čast. In ker so takšni posamezniki takrat dobili tudi nekaj spodbude od zgoraj, so zagnali vik zoper domnevno žalitev partizanov. In to kljub dejstvu, da tisti bivši partizan svoj alkoholizem slednjič uspešno premaga.

Danes, štiri leta po tistem, nas tare preveč resnih problemov, da bi se kdo še pomujal ob takšnem 'problemčku'. Kljub temu pa D. Mevlja v svoji repliki v Delu odobrava takratno ravnanje uredništva TV-15, ki je ob Ščukah objavilo več neugodnih odmevov, moje in morda še kakšno pozitivno pismo pa vrglo v koš. Skratka, drugače mislečim ne dajmo do besede! In prav s tem Mevlja nehote pove o sebi zares veliko.»

Peter Levec

J. Mrkalj-
Kadmus

Aforizmi

Prišel, videl, ukradel!

Trgovci v vseh republikah, zedinite se!

Blagor nepismenim v deželi govornikov.

Šele ko se je hudič začel mazati z nafto, je postal resnično črn.

Ko je citiral Marxov kapital, je ohranil lastnega.

Uspeh jim močno zaudarja iz ust.

Če ne bi bilo ozvočenja, bi veliko besed izzvenelo brez odmeva.

Kraljestvo dam za dobro pitanega bika.

Nekateri pravijo, da smo čisto na psu, in še kar naprej glodajo mikrofone.

Domnevam, da me niso zbudili, ko je bila tu svetla prihodnost.

Popravek

V ciklu »Srepi samota« Dušana Ludvika (Sodobnost 1983, št. 12, str. 1109, 1110) se spodaj navedeni verzi morajo glasiti takole:

- 1., verz 6: mi v srcu ledení,
- 2., verz 3: Kdor ni zlohoten,
- verz 15: ko up z obeti
- 3., verz 7: ko up se zgrudi

D. L.